

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi ve Türkiye: Bir Başarı Örneği

Framework Convention on Tobacco Control and Turkey: An Example of Success

Dr. Nazmi BİLİR

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Emekli Öğretim Üyesi, Ankara

ÖZET

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 2003 yılındaki Genel Kurulu toplantısında üye ülkelerin oy birliği ile kabul edilmiştir. DSÖ'nün ilk ve tek Sözleşme metni olan bu düzenleme DSÖ'nün tütün kontrolü konusuna verdiği öneme işaret etmektedir. Çerçeve Sözleşme tütün kullanımını azaltmaya yönelik düzenlemeleri esas olarak iki ana başlık halinde ifade etmektedir. Bunlardan birincisi tütüne olan talebin azaltılmasına yönelik önlemler, ikincisi de tütün arzının azaltılmasına yönelik önlemlerdir. Tütüne olan talebin azaltılmasına yönelik önlemler arasında halkın tütün kullanmanın zararları konusunda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi, sigara içenlere bırakmaları konusunda destek sağlanması, sigara dumanından pasif etkilenimin önlenmesi, tütün ürünlerinin içeriğinin topluma anlatılması, tütün ürünlerinin reklam ve tanıtımının yasaklanması gibi önlemler yer almaktadır. Tütün arzının azaltılmasına yönelik önlemler arasında da tütün ürünlerinin kaçakçılığının önlenmesi, çocuklara sigara ve tütün ürünlerinin satışının yasaklanması, tütüne alternatif tarım politikalarının geliştirilmesi gibi önlemler vardır. Türkiye bu Sözleşmenin kabulünden önce 1996 yılında çıkardığı Tütün Kontrolü Kanunu ile bu önlemlerin çoğunu benimsemiştir. Bu yasanın 2008 yılında kapsamının genişletilmesi ile de Çerçeve Sözleşmede yer alan bütün kurallar Kanun kapsamında ifade edilmiştir. Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi 2004 yılında TBMM tarafından onaylanarak Türkiye'nin iç mevzuatı haline gelmiştir. Çerçeve Sözleşmenin kabul edilmesinden beş yıl sonra DSÖ tarafından bu konuda ülkelere yol gösterici rehber niteliğinde MPOWER paketi yayınlanmıştır. Türkiye hem Çerçeve Sözleşme hükümlerini hem de MPOWER stratejilerini eksiksiz şekilde uygulayarak dünyada tütün kontrolü konusunda örnek bir ülke haline gelmiş ve Türkiye'nin bu başarısı DSÖ tarafından da takdir edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tütün kontrolü, Türkiye, tütün kontrolü çerçeve sözleşmesi.

Yazışma Adresi / Address for Correspondence

Prof. Dr. Nazmi BİLİR
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara
e-posta: nbilir@hacettepe.edu.tr
DOI: 10.5152/gghs.2016.001

SUMMARY

Framework Convention on Tobacco control was adopted at the World Health Assembly in 2003 with the approval of all participant countries. This Convention is the first and single document of World Health Organization (WHO); this indicates the great importance given by WHO to tobacco control. There are two main components of The Convention for reducing tobacco use; first is reducing the demand for tobacco products, and second is reducing supply of tobacco products. Among the measures to reduce demand for tobacco, there are education and awareness of population on harms of tobacco use, support for the smokers to quit, protecting people from tobacco smoke, disclosure of tobacco ingredients to public, ban all kinds of advertisement and promotion of tobacco products. Prevention of smuggling of tobacco and selling illegal tobacco, ban selling tobacco products to the minors less than 18 years of age, providing agricultural products alternative to tobacco are the measures for reducing supply of tobacco products. Turkey has mentioned most of the measures of the Convention in the first tobacco control law in 1996, and all the measures were included in the amended Law in 2008. Framework Convention was accepted by the Turkish Grand National Assembly in 2004. Five years after the Convention, WHO published the MPOWER package as a roadmap for the countries for tobacco control. Turkey implemented all the measures indicated in the Framework Convention and MPOWER package with great success, and this success was appreciated by WHO.

Keywords: Tobacco control, Turkey, framework convention on tobacco control

GİRİŞ

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS) Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 21 Mayıs 2003 tarihindeki 56. Genel Kurulu toplantısında kabul edilmiş ve 40 ülkenin onayından sonraki 90. günde (27 Şubat 2005 tarihinde) yürürlüğe girmiştir⁽¹⁾. Türkiye bu Sözleşmeyi uygun bularak 28 Nisan 2004 tarihinde imzalamış ve Sözleşme 25 Kasım 2004 tarihinde de TBMM tarafından onaylanarak iç hukuk mevzuatı haline getirilmiştir⁽²⁾. Sözleşmeyi Parlamentoda onaylayıp iç hukuk mevzuatı haline getirmiş olan ülkeler Sözleşmenin “taraf” ülkesi (party) olarak adlandırılmaktadır. Halen dünya genelinde 180 ülke bu süreci tamamlayarak “taraf ülke” olmuştur.

Sözleşmenin önsözünde, Sözleşmenin taraflarının, “halkın sağlığını koruma haklarına öncelik vermesi” konusundaki kararlılıkları” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadenin arkasından tütün salgınının boyutlarının artıyor olmasından duyulan kaygı, bu durumun yol açacağı sağlık, sosyal, ekonomik vb. çeşitli sorunlar ile tütün endüstrisinin karşı yöndeki olası çabalarından söz edilerek “mevcut bilimsel, teknik ve ekonomik değerlendirmelerin ışığında tütün kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi” gereği ifade edilmektedir. Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi 11 Bölüm içinde yer alan 38 Maddeden oluşmaktadır. Bölüm I ve Bölüm II içinde 5 Madde halinde tanımlar ile amaç, ilkeler ve genel yükümlülükler yer almaktadır. Bölüm II’de yer alan Genel yükümlülükler başlıklı 5. Madde taraf (Sözleşmeyi onaylayan) ülkelerin bu paralel-

de “çok sektörlü ve ulusal tütün kontrolü stratejileri” belirlemesi, bu konudaki politika ve uygulamaları tütün endüstrisinin çıkarlarından korumaları ve bu amaçla uluslararası uzman kuruluşlarla işbirliği yapmaları ifade edilmektedir.

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi’nin asıl maddeleri Bölüm III (Tütüne Talebi Azaltmaya Yönelik Önlemler) ve Bölüm IV (Tütün Arzının Azaltılmasına Yönelik Önlemler) içinde yer almaktadır. Tütüne olan talebin azaltılmasına yönelik önlemler 9 madde (Madde 6-14) halinde belirtilmiştir:

Madde 6: Tütüne talebin azaltılması için fiyat ve vergi önlemleri: Bu maddede fiyat ve vergi önlemlerinin özellikle gençlerin sigaraya başlamasını önleme konusundaki etkisi ifade edilerek, taraf ülkelerin ulusal politikaları ile uyumlu vergi ve fiyat politikası uygulaması, tütün ürünlerinin vergisiz ve gümrüksüz satışının yasaklanması veya sınırlandırılması ve bu konularla ilgili uygulamalarını “Taraflar Konferansı” sırasında açıklaması gerektiği belirtilmektedir.

Madde 7: Tütüne talebi azaltmada fiyat dışı önlemler: Bu maddede talebin azaltılması ile ilgili fiyat dışı konularla ilgili yasal düzenleme yapılması ve bu düzenlemelerin uygulamaya sokulması ifade edilmektedir.

Madde 8: Tütün dumanından korunma: Çerçeve Sözleşmenin en önemli maddelerinden birisi olan bu konudaki temel önlem olarak toplu taşıma araçlarında, kamuya açık kapalı mekanlarda, gerekirse bazı

açık alanlarda da tütün dumanından etkilenmenin önlenmesi için geerklı yasal, idari ve diğer önlemlerin alınması gereği belirtilmektedir.

Madde 9: Tütün ürünlerinin içerikleri ile ilgili düzenleme: Bu maddede taraf ülkelerin, uluslararası uzmanlık kuruluşlarına danışarak tütün ürünlerinin içerikleri ve yaydıkları maddeleri ölçmek ve bu konuları düzenlemek üzere ilkeler belirlenmesi ve konu ile ilgili yasal ve idari önlemleri alması gereği ifade edilmektedir.

Madde 10: Tütün ürünlerinin ifşası ile ilgili düzenleme: Bu madde tütün üreticileri ve ithalatçılarının, tütün ürünlerinin içerdikleri ve çevreye yaydıkları ile ilgili bilgileri hükümet yetkililerine bildirmesi, bu konu ile ilgili yasal ve idari mekanizmaların kurulması ve tütün ürünlerinin çevreye zehirli maddeler yaydığı bilgisinin kamu oyuna duyurulması konuları belirtilmektedir.

Madde 11: Tütün ürünlerinin paketlenmesi ve etiketlenmesi: Tütün ürünlerinin paketlenmesinde uyulması gereken kuralların belirtildiği bu maddeye göre tütün ürünlerinin sağlığa etkileri ve emisyonları konularında yanlış, aldatıcı, yanıltıcı mesajların belirtilmesi yasaklanmaktadır. Ayrıca tütün ürünleri paketlerinin üzerine bir ürünün diğerlerine göre daha az zararlı olduğu izlenimine yol açacak "düşük katranlı, hafif (light), ultra-hafif veya yumuşak" gibi hususların yazılması veya bu anlamı ifade edecek şekilde renk, figür, işaret kullanılması da yasaklanmaktadır. Öte yandan tütün ürünleri paketlerinin üzerine yetkili otorite tarafından onaylanmış uyarı yazıları ve resimlerin basılması gerekmektedir.

Madde 12: Öğretim, iletişim, eğitim ve toplumsal bilinç: Bu madde tütün ürünleri kullanımının olumsuz etkileri hakkında her türlü eğitim aracı kullanılmak suretiyle bilgilendirme ve eğitim yapılmasını öngörmektedir.

Madde 13: Tütün reklamı, promosyonu (tanıtımı) ve sponsorluğu: Tütün ürünlerinin reklam, tanıtım ve sponsorluğunun yasaklamasının tütün tüketimini azalttığı ortaya konmuştur. Bu nedenle üye devletlerin tütün endüstrisinin reklam, tanıtım ve sponsorluk faaliyetlerini kısıtlaması veya yasaklaması istenmektedir. Aynı maddede sınır ötesi reklam ve tanıtım faaliyetlerinin önlenmesine yönelik olarak uluslararası işbirliği yapılmasına işaret edilmektedir.

Madde 14: Tütün bağımlılığı ve tütünün bırakılması ile ilgili talep azaltıcı önlemler: Bu maddeye göre tütün bağımlılığının tedavisine yönelik yöntemlerin

ulaşılabilir olmasının sağlanması, eğitim kurumları, sağlık hizmeti veren kuruluşlar, işyeri ve spor merkezleri gibi yerlerde tütünün bırakılmasını özendirici programlar yapılması ve tütün bağımlılığı tedavisinin genel sağlık hizmetleri alanında yapılacak eğitimlerle desteklenmesi, bağımlılara güncel tedavi olanaklarının sağlanması gerektiği ifade edilmektedir.

Tütün arzının azaltılmasına yönelik önlemler Çerçeve Sözleşme'nin dördüncü bölümünde (Madde 15-17) yer almaktadır.

Madde 15: Tütün ürünlerinin yasa dışı ticareti: Bütün ülkeler tütün ürünlerinin paketlerinde ve ambalajlarında ürünlerin kaynağının anlaşılmasına yardımcı olan işaretler koymalı ve bu hususta çok taraflı anlaşmalar doğrultusunda bu ürünlerin dağıtım ve dolaşımlarının belgelenmesi ve kontrolünün sağlanması için yasal ve idari önlemleri almalıdır. Paket ve ambalajlar üzerinde bu konularla ilgili bilgiler resmi dilde yazılmış ve okunabilir olmalıdır. Kaçak ve sahte sigaraların ticaretinin önlenmesine yönelik yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Yakalanan ve el konulan kaçak ve sahte ürünler çevreye zarar vermeyecek şekilde imha edilmelidir. Bu konularla ilgili bilgiler Tarafklar Toplantısı sırasında diğer ülkelerle paylaşılmalıdır.

Madde 16: Çocuklara ve çocuklar aracılığı ile satış yapılması: Bütün ülkeler 18 yaşından küçüklere veya ulusal kanunlarla belirlenmiş yaşı altındakilere tütün ürünleri satışını önleyecek yasal, idari önlemleri almalıdır. Tütün ürünü satış noktalarına bu konu ile ilgili açık ve belirgin işaretler koymalı, kuşku durumlarında kimlik sormalıdır. Tütün ürünleri marketlerin raflarında doğrudan ulaşılabilir şekilde satışa sunulmamalıdır. Küçüklere yönelik şeker, çerez, oyuncak gibi ürünler tütün ürünleri şeklinde üretilmemeli satılmamalıdır. Tütün ürünleri otomatik satış makineleri ile satılmamalıdır. Tütün ürünleri topluma, özellikle de çocuklara ücretsiz olarak dağıtılmamalı, tütün ürünleri çocukların satın alması bakımından daha uygun olan küçük paketler halinde satışa sunulmamalıdır.

Madde 17: Ekonomik açıdan uygun alternatif faaliyetler için destek sağlanması: Ülkeler gerektiğinde uluslararası işbirliği yapmak suretiyle tütün yetiştiricileri, bu alanda çalışanlar ve satıcılar için ekonomik varlıklarını sürdürebilecekleri alternatifler geliştirmelidir.

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi doğrudan tütün kontrolü amacına yönelik maddeleri bu şekilde ortaya konduktan sonra bu düzenlemenin işleyişi ile ilgili

diğer maddeler yer almaktadır. Bunlar arasında tarafların sorumlulukları, ülkeler arasında bilgi alış-verişi, bilimsel ve teknik alanda işbirliği yapılması gibi hususlar yer almaktadır. Çerçeve Sözleşmenin sekizinci bölümünde “Taraflar Konferansı” (CoP; Conference of Parties) ile ilgili maddeler vardır. Sözleşmeyi Parlamantoda onaylayan ülkeler bu Sözleşmenin “tarafı” (party) olarak adlandırılmakta ve bu ülkelerin belirli aralıklarla bir araya gelerek durumu gözden geçirmesi, ileriye yönelik planlar yapması beklenmektedir. Bu çalışmalar için Konferans Sekreteryası oluşturulmakta ve faaliyetler için mali kaynağın nasıl sağlanacağı Çerçeve Sözleşmenin sekizinci bölümünde (Bölüm VIII – Kurumsal Düzenlemeler ve Mali Kaynaklar; Madde 23-26) belirtilmektedir.

Sözleşmenin son bölümleri de uyumsuzlukların çözülmesi (Madde 27), Sözleşmenin geliştirilmesi (Madde 28-29) ve son hükümlerden (Madde 30-38) oluşmaktadır. Son hükümler arasında önemli bir madde Sözleşmenin 30. Maddesinde ifade edilen “bu Sözleşmeye çekince konulamayacağı” maddesidir.

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi DSÖ tarafından kabul edilen ilk ve tek sözleşmedir. Dünya Sağlık Örgütü toplumların sağlığı bakımından önemli konularda bilgi üretir, rehberler hazırlar ve gerektiğinde ülkelere teknik destek sağlar. Ancak ilk kez olmak üzere DSÖ bir konuda (tütün kontrolü) uluslararası bir Sözleşme kabul etmiştir. Bu durum, örgütün tütün kontrolü konusuna verdiği önemin göstergesi olarak algılanmalıdır.

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin yayınlanmasından sonra ülkeler tütün kontrolü konusunda yasal düzenleme yapmış ve bu konuda kanun çıkarmışlardır. Daha önce bu konuda kanun çıkarmış olan ülkeler de mevcut kanunlarını gözden geçirerek Çerçeve Sözleşme ile uyumlu hale getirmişlerdir.

Türkiye’de tütün kontrolü konusundaki ilk yasal düzenleme, uzunca süren çaba sonucunda 1996 yılında TBMM tarafından kabul edilmiş olan sayılı “Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesi Hakkında Kanun”dur (7 Kasım 1996, No 4207)⁽³⁾. Bu Kanun, günün koşullarına uygun olarak oldukça çağdaş hükümler içeren bir kanundur. Bu Kanun ile Türkiye’de ilk defa olmak üzere kamuya açık bazı kapalı yerlerde (sağlık ve eğitim kurumları ile kültür ve spor faaliyetlerinin yapıldığı yerler ve bazı kurumlar ile toplu taşıma araçları) tütün ürünleri tüketilmesi yasaklanmıştır. O güne kadar sigara içenler açısından herhangi kısıtlamanın olmadığı bir ortamda bazı yerlerde de olsa tütün ürünü kullanımının yasaklanması Türki-

ye’deki tütün kontrolü uygulamaları bakımından bir dönüm noktasıdır. Kanun ayrıca tütün ürünlerinin her türlü reklam ve tanıtımı ile 18 yaşın altındaki çocuklara sigara satışı yasaklamakta, tütün ürünleri paketleri üzerine sağlık zararları konusunda uyarı yazısı yazılmasını emretmekte, bütün televizyon kanallarına ayda 90 dakika süre ile sigaranın zararları konusunda yayın yapma görevi vermektedir. İçerdiği ceza maddesi nedeni ile oldukça çok eleştiriye konu olmasına karşın bu Kanun ile tütün ürünlerinin reklamı Türkiye’nin gündeminden çıkmıştır. Ayrıca toplu taşıma araçlarında sigara içilmesi sona ermiş, bazı güçlülere karşın özellikle sağlık kuruluşlarında ve diğer yerlerde sigara içme yasağı uygulanmıştır. Uygulamada güçlülükler olsa bile bu yasa ile toplumda “bazı kapalı yerlerde sigara içilmesinin yasaklanması” konusunda bir algı oluşmuş ve bu konuda olumlu bir ortam yaratılmıştır.

4207 sayılı yasa 10 yıldan uzun süre uygulandıktan sonra, uluslararası gelişmelerin de desteği ile yasanın yenilenmesi gündeme gelmiş, yine uzun tartışmalar ve çabalar sonunda 2008 yılında Kanun yenilenmiş ve kapsamı genişletilmiştir (Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun, 3 Ocak 2008, No 4207)⁽⁴⁾. Yenilenen Kanunda önceki düzenlemeye göre iki temel farklılık vardır. Birincisi tütün ürünü tüketilmesinin yasaklandığı yerler genişletilmiş ve “bütün kamusal kapalı alanlar” yasak kapsamına alınmıştır. Bu şekilde Türkiye, İrlanda ve İngiltere’nin ardından Dünyada “tam dumansız” (%100 smoke-free) üçüncü ülke olmuştur.

Yenilenen yasada öncekine göre önemli farklılık olan diğer husus ise, yasadaki ceza maddesinin netleştirilmiş olmasıdır. Önceki yasada ihlal durumunda cezanın nasıl uygulanacağı net olarak belirtilmemiş iken, yeni yasa cezanın uygulanmasını açık olarak tarif etmiştir. Yeni yasanın bunlar dışındaki maddeleri (reklam yasakları, çocuklara satış yasağı, televizyondaki yayınlar vs.) önceki yasa ile esas olarak benzerdir. Bununla birlikte örneğin televizyonda sigaranın zararları konusundaki programların yayın saatleri çoğunluğun televizyon izlediği dönemler olarak değiştirilmiş, Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin ilgili maddeleri ile uyumlu olmak üzere çocuklara yönelik bazı ürünlerin (şeker, jiklet, oyuncak vs.) tütün ürünlerine benzer şekilde satışa sunulması da yasaklanmıştır. Sonuç olarak 4207 sayılı Kanun’da 2008 yılında yapılan değişiklik sonucunda Türkiye Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin bütün maddeleri ile uyumlu bir yasaya sahip olmuştur.

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin 2003 yılında kabul edilmesinden beş yıl sonra 2008 yılında Sözleşmede yer alan ilkelerin uygulama rehberi niteliğinde MPOWER Paketi yayınlanmıştır⁽⁵⁾. Tütün kontrolü konusun-

da en etkili altı stratejinin ifade edildiği altı cümlenin ilk sözcüklerinin ilk harflerinden oluşan MPOWER (güçlü, güçlendirilmiş) sözcüğü ile tütün kontrolü konusunda temel uygulamalara işaret edilmektedir:

Şekil 1. Türkiye MPOWER stratejilerinin tamamını başarı ile uygulayan tek ülkedir.

Turkey marks singular achievement in tobacco control

History of tobacco control in Turkey

- The first organized anti-tobacco civil society movement started in Turkey in 1991.
- Turkey's first tobacco control bill was vetoed in 1991. Parliament tabled a 1992 bill.
- In 1996, tobacco control legislation was enacted. Implementation was successful despite tobacco industry opposition, but enforcement was uneven.
- In 2002, Turkey established the Tobacco and Alcohol Market Regulatory Authority (TAPDK).
- Turkey signed the WHO FCTC on 28 April 2004 and ratified it on 30 November 2004, one of the first countries to do so.
- Following ratification, the Ministry of Health (MoH) formed a National Tobacco Control Committee to prepare a national tobacco control programme and implementation plan.
- The tobacco control law was substantially strengthened in 2008, with clearly established enforcement mechanisms instituted by the MoH and TAPDK that include inspection teams in each province.

MPOWER measures in Turkey

MORE THAN 13% DECLINE IN SMOKING PREVALENCE IN TURKEY AFTER COMPREHENSIVE TOBACCO CONTROL IS PUT IN PLACE

Monitoring of tobacco use and prevention policies

- Turkey was the first country to complete data collection for the Global Adult Tobacco Survey (GATS) in 2008, and was one of two countries to repeat GATS in 2012.
- Turkey conducted the Global Youth Tobacco Survey (GYTS) in 2003, 2009 and 2012.
- A study of smoking and health-care professionals was conducted in 2007 and repeated in 2011.

- In addition to these systematic surveys, other surveys show strong public support for the law, increased compliance, and improvements in indoor air quality and health benefits.

Protecting people from tobacco smoke

- Turkey's first smoke-free law was enacted in 1996 and substantially strengthened in 2008 to cover the hospitality industry, most importantly adding restaurants, bars and cafés.
- In addition, the MoH and TAPDK issued regulations to ensure compliance. However, a few exceptions are still in place.

Monitor tobacco use and and prevention policies

Protect people from tobacco smoke

Offer help to quit tobacco use

Warn about the dangers of tobacco

Enforce ban on tobacco advertising, promotion and sponsorship

Raise taxes on tobacco

Böylelikle tütün kontrolü bakımından temel stratejiler olan pasif etkilenimin önlenmesi, sigara içenler için sigarayı bırakma konusunda destek sağlanması, toplumun sigaranın zararları konusunda uyarılması ve eğitilmesi, tütün ürünlerinin reklam, tanıtım ve sponsorluğunun önlenmesi ve tütün vergilerinin artırılması yönündeki uygulamaların yapılması ve bütün bu uygulamaların sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi olarak özetlenebilecek MPOWER paketi, ülkeler için yol gösterici bir kaynak olmaktadır. Türkiye halen uygulamada olan tütün kontrolü kanunu ile Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinde tanımlanan kuralların hepsini mevzuata aktarmış durumdadır. Bu kurallarla ilgili rehber olan MPOWER stratejilerinin uygulanması konusunda da Türkiye çok başarılı olmuştur. Türkiye'nin bu konulardaki başarısı hem çeşitli araştırmalarla⁽⁶⁻⁸⁾ ortaya konmuş hem de DSÖ tarafından ilan edilmiştir (Şekil 1).

KAYNAKLAR

1. WHO Framework Convention on Tobacco Control, 2003, ISBN 978 92 4 159101 0, WHO, Geneva.
2. Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 25.11.2004, No. 5261.
3. Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesi Hakkında Kanun, 7 Kasım 1996, No 4207.
4. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun, 3 Ocak 2008, No 4207.
5. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, The MPOWER Package, WHO, Geneva, 2008.
6. Expansion of Smoke-free Public Places and Workplaces, Evaluation of Impact of Tobacco Control Policies, Turkey; Project conducted by Society of Public Health Specialists, in collaboration of Ministry of Health, H. Özcebe, N. Bilir and D. Aslan, Ankara 2011.
7. Global Adult Tobacco Survey, Turkey Report, Ministry of Health, 2012.
8. Bilir, N, Özcebe H, Ergüder T and Mauer-Stender K., Tobacco Control in Turkey; Story of Commitment and Leadership, WHO Euro, 2012.